

การนำเสนอภาพแทนชาวตะวันตกในนวนิยายเรื่อง บุรพา REPRESENTATION OF THE WESTERNER IN NOVEL “BURAPHA”

ณัฏฐดา สมสิทธิ์*

Natrada Somsith*

*ปร.ด. (สาขาวิชาภาษาไทย) คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
Ph.D. (Thai), Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University, Hat Yai Campus

*Corresponding Author, E-mail: Natrada.so@psu.ac.th

Received: May 23, 2023

Revised: Mar 7, 2024

Accepted: May 10, 2024

Available: Jun 24, 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา การนำเสนอภาพแทนชาวตะวันตกในนวนิยายเรื่อง บุรพา โดยพิจารณาการสร้างภาพแทนชาวตะวันตกของ ว. วินิจฉัยกุล ตามแนวทางการศึกษาเรื่องภาพแทน และแนวคิดอัสตงคตินิยม (Occidentalism) ผลการศึกษาพบว่า ว. วินิจฉัยกุล ได้นำเสนอภาพแทนชาวตะวันตกที่สอดคล้องกับแนวคิดอัสตงคตินิยม โดยภาพแทนดังกล่าวแสดงผ่านตัวละครชาวตะวันตกที่เดินทางมายังสยาม เนื่องจากต้องการหลีกเลี่ยงหนีออกจากสังคมที่น่าเบื่อหน่ายในตะวันตก แต่เมื่อเดินทางมาถึงสยามชาวตะวันตกกลับกลายเป็นความแปลกประหลาดทั้งรูปลักษณ์ วัฒนธรรม และความคิด ผู้เขียนกำหนดให้ชาวตะวันตกไร้อำนาจในพื้นที่ของชาวสยาม ถูกชาวสยามตัดสินว่าไร้ประโยชน์ ชาวตะวันตกเองก็ตระหนักว่าตนเองกำลังอยู่ผิดที่ผิดทาง และต้องเดินทางกลับสู่ตะวันตกในท้ายที่สุด การแสดงภาพแทนในลักษณะดังกล่าวทำให้ชาวตะวันตกมีสถานะเป็น “คนอื่น” ในสังคมสยาม ไม่สามารถที่จะกลมกลืนกับชาวสยามได้ ซึ่งการนำเสนอภาพแทนในลักษณะดังกล่าวเป็นการมุ่งลดคุณค่าและความสำคัญของตะวันตก และยกย่องคุณค่าและวัฒนธรรมของสยามเหนือตะวันตกผ่านงานวรรณกรรม

คำสำคัญ : ชาวตะวันตก ภาพแทน อัสตงคตินิยม

Abstract

The purpose of this study was to examine the Westerner representation in the novel 'Burapha' by V. Vinichchayakul using the approach of Representation study and Occidentalism in literature. The findings show that V. Vinichchayakul's representation of Westerners is consistent with the concept of Occidentalism, as seen through the western characters who decided to travel to Siam in order to escape the dull civilization in the West. However, when Westerners arrived in Siam, they became the outsiders in terms of look, culture, and way of thinking. The Siamese consider the Westerners as powerless people. The Westerners, too, realized they were in the wrong place and returned to the West. This portrayal gave Westerners the status of "others" in Siamese society, preventing them from assimilation. The representation is analogous to the Western characterization of Occidentalism, which tried to devalue the West while honoring the East's values and culture over the West through literature.

Keywords: westerners, representation, occidentalism

บทนำ

มนุษย์มีความสัมพันธ์กับสังคมอย่างแยกไม่ออก สิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมมักมีอิทธิพลต่อความคิดและการแสดงออกของมนุษย์อย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ และความคิดของมนุษย์ที่ไหลเวียนอยู่ในสังคมนั้นบางครั้งสามารถสร้างมโนทัศน์และอคติต่อบุคคลหรือเหตุการณ์บางเหตุการณ์ได้เช่นกัน ทั้งนี้การศึกษาเรื่องภาพแทน (Representation) เป็นแนวทางหนึ่งที่จะทำให้ผู้ศึกษาสามารถทำความเข้าใจวิถีคิดของมนุษย์ เข้าใจถึงอิทธิพลทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อมโนทัศน์ของมนุษย์ในแต่ละช่วงเวลาได้ เนื่องจากภาพแทนเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นจากการรวบรวม การจัดการ และการเรียบเรียงความหมาย วาทกรรม และโลกทัศน์ของกลุ่มคนในสังคมที่ถูกผสมผสานหล่อหลอมจนกลายมาเป็นภาพแทนถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

สุรเดช โชติอุดมพันธ์ (2548, น.3 อ้างอิงจาก Hall, 1997) ได้อธิบายว่า การนำเสนอภาพแทนไม่ใช่กระบวนการที่โปร่งใส แต่เป็นกระบวนการที่แอบแฝงผลิตความหมาย กล่าวคือ สิ่งรอบข้างไม่ได้มีความหมายในตัวของมันเอง หากแต่นักเขียนหรือผู้เสนอภาพแทนใส่ "ความหมาย" ลงไปในกระบวนการนำเสนอ ดังนั้น ผู้เขียนจึงนับว่ามีความสำคัญมาก เนื่องจากเป็นผู้กำหนดวงกรอบและกำหนดความหมายให้กับสิ่งรอบข้างเหล่านั้น นอกจากนี้ สุรเดช โชติอุดมพันธ์ (2559, น.2 อ้างอิงจาก Hall, 1997) ยังได้อธิบายถึงภาพแทนอีกว่า ภาพแทนเป็นการพยายามที่จะเชื่อมโยงและนำเสนอแนวคิด (Concept) ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งผ่านระบบสัญลักษณ์ โดยระบบการนำเสนอภาพแทนเกิดขึ้นใน 2 ระดับด้วยกัน คือ (1) ระดับของการนำเสนอภาพในใจ (Mental Representation) เป็นการตีความและกลั่นกรองสิ่งที่เกิดขึ้นรอบตัวมนุษย์ให้เป็นความรู้หรือความคิดหนึ่ง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ และ (2) ระดับของการนำเสนอภาพแทนภายนอก เป็นการสื่อสารความคิดหรือความรู้ที่มีอยู่ในสมองออกมาให้ผู้อื่นได้รับทราบด้วยระบบสัญลักษณ์หนึ่ง ๆ เช่น ภาษา

ภาพแทนของชาวตะวันตกเป็นภาพแทนชุดหนึ่งที่ถูกกลั่นกรองและประกอบสร้างจากความคิดของผู้คนที่มิต่อชาวตะวันตก และถ่ายทอดผ่านภาษาในบันทึกหลักฐานทางประวัติศาสตร์หรือวรรณกรรมจากยุคสมัยต่าง ๆ ซึ่งภาพแทนของชาวตะวันตกในแต่ละยุคก็มีลักษณะและแนวคิดที่แตกต่างกันไป ยกตัวอย่างเช่น ในประเทศไทย บางช่วงเวลาชาวตะวันตกถูกประกอบสร้างความหมายให้เป็น “คนต่างด้าว” ที่เข้ามาพึ่งพาพระบรมโพธิสมภารของพระมหากษัตริย์สยาม บางช่วงเวลาชาวตะวันตกถูกประกอบสร้างความหมายให้เป็น “เพื่อนของสยาม” บางช่วงเวลาชาวตะวันตกถูกประกอบสร้างความหมายให้เป็น “เจ้าจักรวรรดิที่ละโมภ” และในบางช่วงเวลาชาวตะวันตกถูกประกอบสร้างความหมายให้เป็น “ผู้นำโลก” หรือ “มหาอำนาจทางธุรกิจ” ซึ่งภาพแทนเหล่านี้เกิดจากผลรวม

จากความคิดของผู้คนในสังคมในแต่ละยุคสมัยที่มีต่อชาวตะวันตก และถ่ายทอดผ่านการบรรยายในบันทึกหรือวรรณกรรมจนเป็นภาพแทนของชาวตะวันตก

นวนิยายเรื่อง *บุรพา* เป็นพื้นที่หนึ่งที่ได้แสดงให้เห็นถึงการประกอบสร้างภาพแทนของชาวตะวันตก นวนิยายเรื่องนี้ประพันธ์โดย ว.วินิจฉัยกุล หรือ รองศาสตราจารย์ คุณหญิงวินิตา ดิถียนต์ นักเขียนชาวไทย เนื้อหากล่าวถึงช่วงเหตุการณ์ในปี ค.ศ. 1855 หรือ พ.ศ. 2398 ซึ่งตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงที่ชาวตะวันตกล่าอาณานิคมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สยามเลือกสร้างความสัมพันธ์ทางการทูต และปรับตัวเรียนรู้วัฒนธรรมตะวันตกเพื่อหลีกเลี่ยงจากการตกเป็นอาณานิคม เนื้อหาของนวนิยายเรื่อง *บุรพา* กล่าวถึง แครรีน หญิงสาวชาวอังกฤษที่มีโอกาสเดินทางมายังสยามในสมัยรัชกาลที่ 4 โดย แครรีน ตัดสินใจแต่งงานกับ อาร์เธอร์ ลินลีย์ นายทหารหนุ่มที่ได้รับการว่าจ้างให้มาเป็นผู้ฝึกหัดทหารตามแบบตะวันตกในพระราชวังบรมมหาราชวังในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว แครรีน ไม่รู้จักดินแดนที่ชื่อว่า “สยาม” มาก่อน รู้เพียงแต่ว่าสยามอยู่ห่างไกลกว่าอินเดีย ทั้งนี้ ก่อนออกเดินทางมายังสยาม แครรีน ป่วยเป็นโรคหัดจึงไม่สามารถเข้าพิธีแต่งงานและเดินทางมาสยามพร้อม อาร์เธอร์ ลินลีย์ ได้ เมื่อหายป่วย แครรีน จึงเดินทางมาสยามพร้อม หม่อมเจ้าวิษุประภา เจ้าชายชาวสยามที่ได้รับการศึกษาจากอินเดียและกำลังท่องเที่ยวในประเทศอังกฤษ เมื่อถึงสยาม แครรีน เลิกพบกับ อาร์เธอร์ ลินลีย์ และตัดสินใจเป็นหม่อมของหม่อมเจ้าวิษุประภา แครรีน ต้องพบกับความแตกต่างทางวัฒนธรรม ความเชื่อ และวิถีการดำเนินชีวิตภายหลัง แครรีน จึงเดินทางกลับสู่ตะวันตกในท้ายที่สุด

นวนิยายเรื่อง *บุรพา* มีความน่าสนใจ เนื่องจากนวนิยายเรื่องนี้ประพันธ์โดยนักเขียนชาวไทย แต่กลับมีการใช้มุมมองของชาวตะวันตกที่เข้ามาอาศัยอยู่ในสยามในการดำเนินเรื่อง อีกทั้งการวางโครงเรื่องในนวนิยายยังคล้ายคลึงกับชีวประวัติของ แอนนา เลียวโนเวนส์ เช่น การกล่าวถึงหญิงสาวชาวตะวันตกที่เดินทางเข้ามาในสยาม ได้สอนหนังสือในเขตพระราชฐาน พบกับความแตกต่างทางความคิดและวัฒนธรรมของสยามและตะวันตก และจบเรื่องโดยกำหนดให้ชาวตะวันตกเดินทางกลับสู่ดินแดนตะวันตก โดยผู้เขียนได้บรรยายเหตุการณ์ผ่านมุมมองของตัวละครชาวตะวันตกได้อย่างน่าสนใจ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่า ว.วินิจฉัยกุล จะเล่าเรื่องผ่านมุมมองของหญิงสาวอังกฤษในยุคอาณานิคม เช่นเดียวกับเรื่องเล่าของ แอนนา เลียวโนเวนส์ หากแต่นวนิยายเรื่องนี้ไม่ได้สะท้อนให้เห็นถึงภาพแทนของสยามว่าเป็นดินแดนที่มีความล้าหลัง ป่าเถื่อน หรือไม่มีอารยธรรม ตามแนวคิดบูรพคตินิยม (Orientalism) ว. วินิจฉัยกุล ได้กำหนดให้ชาวตะวันตกบรรยายถึงวิถีชีวิต วัฒนธรรม และความอุดมสมบูรณ์ของสยามด้วยน้ำเสียงชื่นชม และบรรยายให้เห็นว่าชาวตะวันตกมีสถานะเป็น “คนอื่น”

หรือ “คนนอก” ในสังคมสยาม ซึ่งเมื่อพิจารณาโครงเรื่อง มุมมองในการเล่าเรื่อง การบรรยายถึงสยาม และการที่ผู้เขียนเป็นชาวไทย ทำให้เห็นว่าภาพแทนชาวตะวันตกในนวนิยายเรื่อง *บุรพพา* นั้นแฝงไว้ด้วยแนวคิดอัสตงคตินิยม (Occidentalism)

แนวคิดอัสตงคตินิยม (Occidentalism) เป็นการศึกษาตะวันตก (Western) โดยผู้ที่ไม่ใช่ชาวตะวันตก (Other, Non-Western) โดยมุ่งพิจารณาถึงทัศนคติที่กลุ่มชนในดินแดนอื่นมีต่อชาวตะวันตก และมุ่งแสดงภาพแทนชาวตะวันตกจากมุมมองและสายตาของกลุ่มชนในดินแดนอื่น โดย Jamal Malik (2012, p.125) ได้อธิบายว่า การศึกษาภาพแทนตะวันตกตามแนวคิดอัสตงคตินิยม เกิดจากการที่ชาวพื้นเมืองหรือกลุ่มชนในดินแดนอาณานิคมพยายามหวนคืนสู่วิถีชีวิตเดิมก่อนการเข้ามาของตะวันตก โดยการบรรยายหรือแสดงถึงความโหดร้ายและไม่เป็นธรรมของชาวตะวันตกที่ยึดครองดินแดนอื่น และในทางกลับกันก็มุ่งยกย่องให้ความสำคัญต่อระบบศีลธรรม จิตวิญญาณ วัฒนธรรมเดิมก่อนการครอบงำในยุคอาณานิคมหรือก่อนที่ตะวันตกจะเข้ามาปรับเปลี่ยนโครงสร้างวิถีชีวิตของชาวตะวันออกรวมถึง Hassan Hanafi (1991, cited in Malik, 2012, p.125) ก็ได้อธิบายว่า อัสตงคตินิยมคือการกลับไปค้นหาพิธีกรรมที่ดี และยุครุ่งเรืองของตะวันออก และมองว่าตะวันออกก่อนการเข้ามาของตะวันตกคือความบริสุทธิ์ ความถูกต้อง ผู้บันทึกจะบรรยายถึงความเลวร้ายของตะวันตก หรือมุ่งให้ความสำคัญต่อรากเหง้าวัฒนธรรมเดิมของชนชาติตน โดยผู้บันทึกหรือผู้สร้างวรรณกรรมตามแนวคิดอัสตงคตินิยมมักจะเป็นกลุ่มชนชาวพื้นเมืองที่มีความรู้แบบตะวันตก และใช้กระบวนการสร้างภาพแทนแบบเดียวกับที่ตะวันตกเคยกระทำกับตะวันออกมาใช้ในการโต้กลับตะวันตก

ทั้งนี้ จากการศึกษาเบื้องต้น ผู้วิจัยพบว่า นวนิยายเรื่อง *บุรพพา* มีลักษณะที่สอดคล้องกับแนวคิดอัสตงคตินิยม เช่น การแสดงให้เห็นว่าสยามมีคุณค่าและมีอารยธรรมของตนเอง และการระบุว่าชาวตะวันตกคือ “คนอื่น” ในสังคมสยาม ทั้งนี้ การบรรยายของผู้เขียนในวรรณกรรมเรื่องนี้เป็นเสมือนสารที่ผู้เขียนตั้งใจถ่ายทอด และมีอิทธิพลต่อการสร้างภาพแทนชาวตะวันตกในนวนิยาย ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงการนำเสนอภาพแทนชาวตะวันตกในนวนิยายเรื่อง *บุรพพา* เพื่อพิจารณาถึงการสร้างภาพแทนชาวตะวันตกของผู้เขียนชาวไทย และเพื่อพิจารณาถึงทัศนคติของผู้เขียนนวนิยายที่มีต่อชาวตะวันตกในยุคอาณานิคมซึ่งเป็นฉากหลังของเรื่อง โดยมุ่งหวังว่าการพิจารณาภาพแทน ตลอดจนเข้าใจคุณค่าและความแตกต่างทางวัฒนธรรม จะก่อให้เกิดการเรียนรู้และการปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลายได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาภาพแทนของชาวตะวันตกในนวนิยายเรื่อง บุรพา ซึ่งประพันธ์โดย ว. วนิจฉัยกุล

วิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การนำเสนอภาพแทนชาวตะวันตกในนวนิยายเรื่อง บุรพา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้มุ่งเน้นศึกษาข้อมูลและทำการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดเรื่องภาพแทน (Representation) ตามแนวทางของ สจิวต์ ฮอลล์ (Stuart Hall) เพื่อใช้ในการพิจารณาภาพแทนชาวตะวันตกในนวนิยายเรื่อง บุรพา
2. ศึกษาแนวคิดเรื่องอัสตงคตินิยม (Occidentalism) ซึ่งมีผลต่อการสร้างภาพแทนชาวตะวันตกในนวนิยายเรื่อง บุรพา
3. รวบรวมข้อมูลจากการวางโครงเรื่อง เนื้อเรื่อง บทบาทและความสัมพันธ์ของตัวละครชาวตะวันตกและตัวละครชาวสยาม จากบทบรรยายและบทสนทนาในนวนิยายเรื่อง บุรพา
4. วิเคราะห์ภาพแทนชาวตะวันตกในนวนิยายเรื่อง บุรพา ตามแนวคิดอัสตงคตินิยม โดยมุ่งพิจารณาจากการกำหนดโครงเรื่อง เนื้อเรื่อง บทบาทและความสัมพันธ์ของตัวละครชาวตะวันตกและชาวสยาม จากบทบรรยายและบทสนทนาที่ผู้เขียนชาวไทยถ่ายทอดไว้ในนวนิยาย
5. สรุปและอภิปรายผล ด้วยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

นวนิยายเรื่อง บุรพา เป็นบทประพันธ์ของ ว. วนิจฉัยกุล นักเขียนชาวไทย โดยนวนิยายเรื่องนี้มีเนื้อหาบอกเล่าถึงชีวิตของ แครธรีน หญิงสาวจากมณฑลแสมเซียร์ ประเทศอังกฤษที่เดินทางเข้ามาในสยามในราวปี พ.ศ. 2398 ซึ่งช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงที่สยามเริ่มมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับตะวันตก และเรียนรู้วิถีชีวิตวัฒนธรรมของชาวตะวันตก นวนิยายเรื่องนี้มีโครงเรื่องที่คล้ายคลึงกับชีวประวัติของนางแอนนา เลียวโนเวนส์ หญิงชาวต่างชาติที่ได้รับการว่าจ้างให้เข้ามาสอนภาษาอังกฤษในพระบรมมหาราชวังในสมัยรัชกาลที่ 4 โดย ว. วนิจฉัยกุล ได้กำหนดโครงเรื่องให้ แครธรีน ได้เข้าไปสอนภาษาอังกฤษและวิชาการเรือนในพระราชวังบวรสถานมงคลในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว โดย ว. วนิจฉัยกุล ได้กำหนดให้ แครธรีน เดินทางมาถึงสยามก่อน นางแอนนา เลียวโนเวนส์ เป็นเวลา 5 ปี

นวนิยายเรื่อง *บุรพพา* มีการบรรยายฉากและเหตุการณ์ในยุคอาณานิคม ซึ่งหากพิจารณาจากเอกสาร บันทึกการเดินทาง หรือวรรณกรรมของชาวตะวันตกในยุคอาณานิคม จะพบว่า ชาวตะวันตกในยุคอาณานิคมมักมีมโนทัศน์แบบเหมารวมว่า ชนชาติตะวันตกมีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการความรู้ วัฒนธรรม ตลอดจนมีระบบศีลธรรมที่สูงกว่ากลุ่มชนในดินแดนอื่น ชาวตะวันตกจึงใช้ค่านิยมและวิถีการดำรงชีวิตของตนเองเป็นบรรทัดฐานในการเปรียบเทียบและตัดสินกลุ่มชนและสังคมอื่น (Said, 1994, p.40) อย่างไรก็ตาม แม้ว่านวนิยายเรื่อง *บุรพพา* จะใช้ฉากเหตุการณ์ในยุคอาณานิคม แต่ ว. วินิจฉัยกุล กลับแสดงภาพแทนชาวตะวันตกที่แตกต่างไป โดยแสดงภาพแทนของชาวตะวันตกที่มีสถานะเป็น “คนอื่น” ในสังคมสยาม และแปลกประหลาดไปจากชาวสยาม ทั้งด้านรูปลักษณ์ วิถีชีวิต และวัฒนธรรม อีกทั้งผู้เขียนยังได้บรรยายให้เห็นว่า ชาวตะวันตกไม่มีอำนาจในสังคมสยาม ชาวตะวันตกในสยามคือผู้ที่อยู่ผิดที่ผิดทาง และต้องเดินทางกลับสู่ตะวันตกในท้ายที่สุด โดยปรากฏภาพแทนชาวตะวันตกในนวนิยายเรื่อง *บุรพพา* ดังนี้

1. ชาวตะวันตกในฐานะนักเดินทางหรือนักผจญภัย

ภาพของนักเดินทางหรือนักผจญภัยชาวตะวันตกที่เดินทางมาถึงตะวันออกเป็นภาพที่ปรากฏบ่อยครั้งเมื่อมีการกล่าวถึงชนชาติตะวันตกในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 ซึ่งเป็นยุคแห่งการล่าอาณานิคม โดยวรรณกรรมหรือภาพยนตร์ที่กล่าวถึงเหตุการณ์ในช่วงเวลาดังกล่าวมักจะแสดงภาพของนักเดินทางหรือนักผจญภัยชาวตะวันตกที่เดินทางออกจากดินแดนของตนเองไปสู่ดินแดนอื่นด้วยภารกิจบางประการ เช่น การตามหาขุมทรัพย์ในอาณาจักรลับ การเดินเรือข้ามสมุทรสู่ดินแดนใหม่ โครงการเกี่ยวกับการเดินทางนี้ได้รับอิทธิพลจากการขยายตัวของลัทธิจักรวรรดินิยม การพัฒนาอุตสาหกรรม และการสำรวจดินแดนอื่นของชาวยุโรป ดังนั้น เมื่อมีการกล่าวถึงประวัติศาสตร์ในยุคการล่าอาณานิคม โครงการเกี่ยวกับการเดินทางจึงเป็นโครงเรื่องที่ผู้เขียนสนใจและมักหยิบยกมานำเสนอ

ทั้งนี้ Edward Said ได้กล่าวว่า ชาวตะวันตกที่เดินทางสู่ตะวันออกมักจะเขียนบรรยายถึงตะวันออกไว้ในบันทึกการเดินทางหรือวรรณกรรมของตนว่า ตะวันออกเป็นดินแดนลึกลับ มีสิ่งมีชีวิตที่แปลกประหลาด มีภูมิประเทศที่น่ากลัว และการเดินทางสู่ตะวันออกสร้างประสบการณ์ที่ต้องจดจำในชีวิตให้แก่ชาวตะวันตก (Said, 1994, p.1) อีกทั้งยังบรรยายถึงตะวันออกในลักษณะของตำนานหรือเรื่องเล่าแฟนตาซี (Said, 1994, p.6) ซึ่งนวนิยายเรื่อง *บุรพพา* ก็ปรากฏการบรรยายถึงนักเดินทางจากตะวันตกที่มาสู่ตะวันออกตามแนวคิดข้างต้นเช่นกัน

ว. วินิจฉัยกุล ผู้เขียนนวนิยายเรื่อง บุรพา ได้กำหนดโครงเรื่องให้ชาวตะวันตกเดินทางเข้ามาในสยาม และเริ่มนำเสนอภาพแทนของชาวตะวันตกผ่านตัวละคร โดยตัวละครสำคัญที่เป็นภาพแทนของนักเดินทางชาวตะวันตกคือ “แคธริน” หญิงสาวที่เกิดและเติบโตในหมู่บ้านลองสต็อก หมู่บ้านเล็ก ๆ ในมลฑลแฮมเชียร์ ประเทศอังกฤษ ผู้เขียนได้บรรยายความคิดของ แคธริน ว่า หญิงสาวเบื่อหน่ายกับวิถีชีวิตในกรอบธรรมเนียมประเพณีอันเคร่งครัด และต้องการหลีกหนีไปจากชีวิตแม่บ้านที่จำเจอยู่เสมอ ดังนั้น เมื่อ อาร์เธอร์ ลิลลีย์ นายทหารหนุ่มที่กำลังจะเดินทางไปสยามขอเธอแต่งงาน แคธริน จึงตอบตกลงด้วยเหตุผลที่ว่า “อย่างแรกที่เธอชอบ คือ เธอจะได้ออกจากโลกแคบ ๆ ในหมู่บ้านได้อย่างถูกต้องตามธรรมเนียมประเพณี” และเหตุผลที่ 2 คือ “จะได้ไปเห็นดินแดนที่เธอไม่มีโอกาสรู้จักมาก่อน จะเป็นอินเดีย หรือจีน หรือประเทศอะไรอีกหลายประเทศที่อาร์เธอร์เล่าให้ฟัง” อีกทั้งผู้เขียนยังได้เน้นย้ำให้เห็นว่า แคธริน ต้องการเดินทางออกจากหมู่บ้านเล็ก ๆ ของเธอเป็นอย่างมากว่า “ไม่สำคัญหรอกว่าประเทศไหน ขอเพียงให้เธอรู้สึกว่าเธอได้ไปสัมผัสถึงสุดขอบฟ้าแล้ว” (ว.วินิจฉัยกุล, 2552, น.20)

ความต้องการที่จะออกเดินทางจากบ้านเกิดของตนเองไปสู่ดินแดนอื่นของ แคธริน เป็นภาพแทนของนักเดินทางยุโรปในยุคแห่งการล่าอาณานิคม ซึ่งชาวตะวันตกต่างพากันออกเดินทางสู่ดินแดนใหม่ เพื่อสำรวจ ตั้งรกราก เริ่มต้นชีวิตใหม่ ตลอดจนหาโอกาสสร้างรายได้จากทรัพยากรในดินแดนอาณานิคม ทั้งนี้ แม้ว่า แคธริน จะไม่ได้ต้องการสร้างรายได้จากดินแดนอาณานิคม แต่สิ่งหนึ่งที่ว. วินิจฉัยกุล มุ่งถ่ายทอดผ่านตัวละคร แคธริน ก็คือ การสร้างภาพแทนชาวตะวันตกที่ต้องการเดินทางสู่ดินแดนอื่นเพื่อโอกาสในการเริ่มต้นชีวิตใหม่อย่างอิสระ

ผู้เขียนยังได้บรรยายถึงความตื่นเต้นของ แคธริน ที่ได้ออกเดินทางจากหมู่บ้าน ขึ้นเรือเดินสมุทร และพบเจอกับผู้คนและอารยธรรมที่ต่างไปจากเดิม ตลอดจนบรรยายถึงอารมณ์ของ แคธริน ที่พึงพอใจกับการได้ออกเดินทางผจญภัยไปสู่ดินแดนใหม่ว่าเป็นการ “เปิดโลกใหม่ที่เธอไม่เคยนึกฝันมาก่อน ไม่ว่าจะบ้านเรือน ผู้คน ความเป็นอยู่และภาษาที่ใช้ ทุกสิ่งทุกอย่างดูแปลกประหลาดราวกับหลุดเข้าไปในฉากนิทาน” (ว. วินิจฉัยกุล, 2552, น.113) ซึ่งการบรรยายถึง แคธริน ที่ตื่นเต้นกับการเดินทางนี้เป็นเสมือนการสร้างภาพของนักเดินทางชาวตะวันตกที่ต้องการประสบการณ์ชีวิตแบบใหม่ที่แตกต่างไปจากสภาพสังคมในตะวันตก ภาพแทนของชาวตะวันตกที่ปรากฏจึงเป็นภาพของชาวตะวันตกที่มุ่งใช้การเดินทางเพื่อสนองความพึงพอใจของตนเอง และใช้ตะวันออกเป็นจุดหมายในการเดินทาง

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาถึงการใช้คำของ ว.วินิจัยกุล ที่บรรยายถึงสาเหตุที่ แครรีน ออกเดินทางจะพบว่า ผู้เขียนเลือกใช้คำที่แสดงให้เห็นว่าตัวละครไม่ต้องการอาศัยอยู่ในพื้นที่เดิม ไม่ว่าจะเป็น “ออกไปจากโลกแคบ ๆ” “จะได้ไปเห็นดินแดนที่เธอไม่มีโอกาสรู้จักมาก่อน” หรือ “ไม่สำคัญหรอกว่าประเทศไหน” ซึ่งการใช้คำบรรยายในลักษณะดังกล่าวสื่อความหมายว่าตัวละครชาวตะวันตกต้องการหลีกเลี่ยงวิถีชีวิตและสภาพสังคมในตะวันตก ไม่ต้องการเป็นแม่บ้านที่มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย เฝือยอาศัยอยู่ในชนบทของอังกฤษ การบรรยายในลักษณะนี้ทำให้ตะวันตกกลายเป็นความ “น่าเบื่อหน่าย” จนชาวตะวันตกต้องออกเดินทางเพื่อมาหาโอกาสในการดำเนินชีวิตใหม่ที่มีชีวิตชีวา อีกทั้งการเดินทางออกจากตะวันตกยังเป็นเสมือนการเดินทางออกห่างจากขนบธรรมเนียมปฏิบัติของสังคมตะวันตกไปสู่ชีวิตที่มีอิสระมากกว่าในตะวันออกอีกด้วย ซึ่งการบรรยายว่าชาวตะวันตกต้องการหลีกเลี่ยงออกจากสังคมตะวันตกนี้แตกต่างจากภาพแทนเจ้าจักรวรรดิในช่วงศตวรรษที่ 19 ที่มีโนทัศน์ว่าตะวันตกคือความเจริญและความสมบูรณ์พร้อม และการเดินทางสู่ดินแดนอื่นเป็นการบุกเบิกผจญภัย เต็มไปด้วยอันตราย และไม่สะดวกสบายอย่างในตะวันตก การบรรยายของผู้เขียนที่ว่าวิถีชีวิตในตะวันตกคือความน่าเบื่อนี้ จึงเป็นการเริ่มแสดงให้เห็นถึงการพยายามลดทอนคุณค่าและความสำคัญของตะวันตกลงโดยนักเขียนชาวไทย

5.2 ชาวตะวันตกที่ชื่นชมตะวันออกกว่าเป็นผู้ที่มีวัฒนธรรม

บันทึกการเดินทางและวรรณกรรมของชาวตะวันตกในยุคแห่งการล่าอาณานิคมนั้นมักปรากฏ การแสดงภาพแทนชาวตะวันตกและชาวตะวันออกในลักษณะคู่ตรงข้าม โดยชาวตะวันตกมักบรรยายถึง ชนชาติของตนว่าเป็นกลุ่มชนที่มีความรู้ มีสถานะสูงกว่าชาวพื้นเมือง และบรรยายถึงชาวตะวันออกกว่า เป็นกลุ่มชนที่ล้าหลัง (European Superiority over Oriental Backwardness) (Said, 1994, p.7) อีกทั้งนักเดินทาง นักวิชาการ หรือนักเขียนชาวตะวันตกมักบันทึกถึงชาวตะวันออกว่าโง่เขลา ดำเนิน ชีวิตตามจารีตแบบเดิม เชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ และไม่มีเหตุผล (Said, 1994, p.40-41) ซึ่งการ บันทึกถึงชาวตะวันออกในลักษณะนี้ก่อให้เกิดภาพแทนชาวตะวันออกที่ล้าหลัง และไม่มีความรู้ อีกทั้ง ภาพแทนของชาวตะวันออกที่ชาวตะวันตกสร้างขึ้นยังถูกผลิตซ้ำและส่งต่อกันอย่างแพร่หลายในหมู่ ชาวตะวันตก

นวนิยายเรื่อง *บุรพ* เป็นนวนิยายที่กล่าวถึงชาวตะวันตกในยุคอาณานิคม โดยผู้เขียนได้ใช้ มุมมองของชาวอังกฤษอย่าง แครรีน ในการถ่ายทอดเรื่องราว ซึ่งหากพิจารณาตามช่วงเวลา

ในเรื่อง ตลอดจนสถานะของตัวละครแล้ว ชาวตะวันตกอย่าง แครรีน ควรจะมีมีโนทัศน์แบบชาวตะวันตกที่เชื่อว่าชนชาติของตนเหนือกว่าและมีอารยธรรมสูงกว่าชนชาติอื่น หากแต่สิ่งหนึ่งที่น่าสนใจก็คือ ว. วินิจฉัยกุล ไม่ได้กำหนดให้ แครรีน มีมีโนทัศน์แบบชาวตะวันตก แต่กำหนดให้ แครรีน เป็นผู้บอกเล่าว่าชาวสยามเป็นผู้มีวัฒนธรรมและมีความรู้

การบรรยายว่าชาวสยามเป็นผู้มีความรู้และมีวัฒนธรรมถูกถ่ายทอดผ่านมุมมองของ แครรีน ที่มีต่อ หม่อมเจ้าวิชิษุประภา ว่า แม้ว่าชายหนุ่มชาวสยามจะมีรูปลักษณ์ภายนอกที่แตกต่างจากชาวตะวันตก หากแต่ชายหนุ่มกลับรู้ขนบธรรมเนียมของชาวตะวันตกเป็นอย่างดี เช่น “เจ้าของนัยน์ตาสีประหลาดคู่นั้นนุ่มศิระชะลง เป็นเชิงข่อยกัย” “เขาพูดภาษาอังกฤษได้ชัด เป็นสำเนียงของคนมีการศึกษา หางเสียงเพี้ยนแปร่งเล็กน้อย อย่างคนต่างชาติ แต่ไม่ถึงกับชัดหู” อีกทั้งยังแต่งกาย “เหมือนสุภาพบุรุษอังกฤษ” (ว. วินิจฉัยกุล, 2552, น.59-60) คำบรรยายของ แครรีน ถึง หม่อมเจ้าวิชิษุประภา นี้เป็นการแสดงว่าชาวตะวันตกอย่าง แครรีน รับรู้ถึงเชื้อชาติที่แตกต่างระหว่างชาวอังกฤษและชาวสยาม แต่ก็ตระหนักว่าชาวสยามไม่ได้ไร้อารยธรรม โง่เขลา หรือป่าเถื่อนแต่อย่างไร ชาวสยามในสายตาของ แครรีน คือ ผู้ที่สื่อสารภาษาอังกฤษได้ดี แต่งกายตามวัฒนธรรมของชาวตะวันตก และรู้มารยาทของชาวตะวันตก ทั้งนี้ การกำหนดให้ แครรีน เป็นผู้ประเมินและตัดสินชาวสยามว่าเป็นผู้ที่มีอารยธรรมแสดงให้เห็นถึงภาพแทนของชาวตะวันตกที่ประเมินค่าชาวตะวันออก แต่การประเมินค่าที่ปรากฏคือการเริ่มต้นให้ชาวตะวันตกชื่นชมชาวตะวันออก ซึ่งลักษณะดังกล่าวแตกต่างจากการสร้างภาพแทนตะวันตกและตะวันออกในยุคอาณานิคม และแสดงนัยของการเริ่มต้นทำลายภาพแทนเดิมของชาวตะวันตกและตะวันออกลง

ผู้เขียนยังได้กำหนดให้ แครรีน ประหลาดใจที่ชาวสยามอย่าง หม่อมเจ้าวิชิษุประภา ไม่ได้ประหม่าหรือเกรงกลัวชาวตะวันตก อีกทั้งยังกล้าวิจารณ์ชาวอังกฤษว่าแสดงมารยาทแต่เพียงผิวเผินเท่านั้น ดังข้อความที่ว่า “ผมเคยชินที่พวกชาวตะวันตกอย่างคุณจะพูดทักทายด้วยคำสองคำ...แล้วก็โล่งอกกว่าได้ทำตามมารยาทแล้ว หลังจากนั้นก็ไม่มีการเกี่ยวข้องใด ๆ กันอีก” (ว. วินิจฉัยกุล, 2552, น.55) คำพูดของ หม่อมเจ้าวิชิษุประภา ทำให้ชาวตะวันตกกลายเป็นผู้ที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับตะวันออก ไม่มีความจริงใจ และมักจะคิดว่าชาวตะวันออกรู้ไม่เท่าทันชาวตะวันตก ทั้งที่แท้จริงแล้ว ชาวตะวันออกเข้าใจธรรมเนียมการทักทายของชาวตะวันตก และรู้ว่าชาวตะวันตกต้องการแสดงให้ผู้อื่นเห็นว่าตนเป็นผู้ที่มีมารยาททางสังคม แม้ว่ามารยาททางสังคมนั้นจะไม่ได้เกิดขึ้นจากความจริงใจก็ตาม ทั้งนี้ การแสดง

ภาพชาวตะวันตกดังที่ปรากฏข้างต้น ยังส่งผลให้ภาพแทนของชาวตะวันออกละเลยไปเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมตะวันตก และรู้ทันวิถีคิดของชาวตะวันตกอีกด้วย

นวนิยายเรื่อง *บุรพา* ยังได้ปรากฏการชื่นชมสยามว่าเป็นดินแดนที่มีอารยธรรมโดยปรากฏผ่านคำบอกเล่าของ หม่อมเจ้าวิหขุประภา ที่เล่าให้ชาวตะวันตกอย่าง แครรีน ฟิงว่า สยามไม่มีความขัดแย้งทางศาสนาดังเช่นที่เกิดขึ้นในประเทศอังกฤษ และชนชั้นนำของสยามได้ดูแลผู้คนต่างเชื้อชาติศาสนาในสังคมอย่างดี ดังคำบรรยายที่ว่า “ชีวิตที่นั่นสงบและง่าย เราไม่มีข้อขัดแย้งกันด้านศาสนา หรือเชื้อชาติ ถ้าหากว่ามีคนชาติอื่น ๆ เข้ามาตั้งถิ่นฐาน สยามก็จะจัดที่ให้เขาอยู่เป็นหมู่บ้าน ให้เขาดำรงชีวิตตามแบบเดิมของเขาไม่ขัดขวางไม่บีบบังคับ เราอยู่กันอย่างประนีประนอม และก็ตามสบาย...” (ว. วินิจัยกุล, 2552, น.67) การหยิบยกปัญหาความขัดแย้งทางศาสนาในตะวันตก และการระบุว่าสยามเปิดกว้างทางศาสนาถึงขนาดที่มีการจัดการชุมชนที่อยู่อาศัยอย่างเป็นระบบนั้นเป็นการแสดงภาพของชาวตะวันตกที่มีความขัดแย้งในสังคมและจำกัดอิสระในการดำเนินชีวิตของผู้อื่น ในขณะที่สยามเปิดกว้างทางความคิดและผู้คนสามารถดำเนินชีวิตอย่างสงบสุขมากกว่า

คำบรรยายที่มีลักษณะยกย่องสยาม และชี้ให้เห็นถึงความขัดแย้งในสังคมตะวันตกนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงภาพแทนของชาวตะวันตกให้กลายเป็นผู้ที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับตะวันออกรวมถึงทั้งการกล่าวถึงความสงบสุขในสยามยังเป็นการแสดงนัยความหมายให้เห็นว่าการจัดการทางสังคมในสยามเหนือกว่าตะวันตก คำบอกเล่าของ หม่อมเจ้าวิหขุประภา นี้แตกต่างจากคำบอกเล่าของชาวตะวันตกที่ว่าตะวันออกราคือความล้าหลัง (Said, 1994, p.7) และชาวตะวันตกมักใช้เหตุผลเรื่องความล้าหลังเพื่อครอบงำทางความคิด วิถีชีวิต และมุ่งกำหนดให้ชนชาติอื่นเปลี่ยนแปลงมาใช้วัฒนธรรมของตน ซึ่งนวนิยายเรื่อง *บุรพา* นี้ได้แสดงภาพที่แตกต่างออกไป

การที่ หม่อมเจ้าวิหขุประภา เป็นผู้บอกเล่าถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของสยามให้ แครรีน ฟิง ทำให้ชาวสยามมีสถานะของผู้ที่รอบรู้ทั้งวัฒนธรรมของตะวันตกและตะวันออกรวม และผลักให้ชาวตะวันตกกลายเป็นผู้ที่เต็มไปด้วยความไม่รู้ และต้องได้รับการชี้แนะหรือเปิดโลกทัศน์โดยชาวตะวันออกรวม ภาพแทนชาวตะวันตกในนวนิยายเรื่อง *บุรพา* จึงมีลักษณะแตกต่างจากภาพแทนชาวตะวันตกในวรรณกรรมที่มีฉากหลังเป็นยุคอาณานิคมเรื่องอื่น กล่าวคือ ชาวตะวันตกในนวนิยายเรื่อง *บุรพา* ไม่ได้เป็นภาพแทน

ของเจ้าจักรวรรดิตะวันตกที่มีความรู้และวิทยาการสูงกว่าชนชาติอื่น แต่เป็นภาพแทนของชาวตะวันตกที่ด้อยกว่าชาวตะวันออกทั้งในด้านความรู้และวัฒนธรรม

5.3 ชาวตะวันตกคือ “คนนอก” และไม่มีอำนาจในสยาม

การสร้างภาพแทนของชาวตะวันตกในยุคอาณานิคมนั้นปรากฏใน 2 ลักษณะ ลักษณะแรกคือการที่ชาวตะวันตกบรรยายถึงชาวตะวันตกเอง โดยนักเดินทางและนักเขียนชาวตะวันตกในยุคอาณานิคมมักบรรยายถึงกลุ่มชนชาวตะวันตกว่าเป็นกลุ่มชนที่มีความศิวิไลซ์ มีความรู้ความสามารถคอยช่วยเหลือชาวพื้นเมืองจากอาการเจ็บป่วยหรือภัยพิบัติ ตลอดจนเป็นผู้สอนให้ชาวพื้นเมืองได้พบกับวัฒนธรรมใหม่หรือความทันสมัยแบบตะวันตก (Arthur James Balfour, 1910 อ้างถึงใน Said, 1994, p.33) คำบรรยายเหล่านี้ก่อให้เกิดภาพแทนชาวตะวันตกที่มีอารยะ มีวัฒนธรรมที่เหนือกว่าชนชาติอื่นและเป็นผู้ช่วยเหลือยกระดับสังคมของชนพื้นเมืองให้หลุดพ้นจากความล้าหลังตามแนวคิดบูรพคตินิยม

การบรรยายถึงชาวตะวันตกในลักษณะที่ 2 คือ การบรรยายถึงชาวตะวันตกด้วยมุมมองของผู้ที่ไม่ใช่ตะวันตก ซึ่งเป็นทัศนคติการมองตะวันตกให้เป็นอื่น (ธงรบ รื่นบันเทิง, 2560, น.89-91) การบรรยายถึงชาวตะวันตกในยุคอาณานิคมโดยผู้ที่ไม่ใช่ตะวันตกนี้เกิดขึ้นเพื่อตีแผ่ให้เห็นว่าชาวตะวันตกในยุคอาณานิคมได้บิดเบือนหรือสร้างตะวันออกขึ้นตามจินตนาการของตนเอง ชาวตะวันตกคือผู้เริ่มต้นประกอบสร้างภาพแทนให้ตะวันออกหมายถึงดินแดนที่ไม่พัฒนา ล้าหลังและสร้างภาพแทนให้ตะวันตกมีลักษณะที่ตรงกันข้ามคือมีความเจริญและทันสมัย ทั้งนี้ การสร้างภาพแทนชาวตะวันตกโดยผู้ที่ไม่ใช่ตะวันตกนี้ยังมุ่งเน้นการแสดงให้เห็นว่าผู้ที่ไม่ใช่ตะวันตกเป็นผู้ที่มีอารยธรรมอยู่แล้ว เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นถึงการยกย่องและการสร้างคุณค่าให้แก่วัฒนธรรมแบบเดิม ซึ่งการสร้างภาพแทนชาวตะวันตกในลักษณะนี้เป็นการสร้างภาพแทนชาวตะวันตกตามแนวคิดอัสตงคตินิยม

นวนิยายเรื่อง บุรพา ซึ่งประพันธ์โดยนักเขียนชาวไทยได้มีการนำเสนอภาพแทนที่เชื่อมโยงกับแนวคิดอัสตงคตินิยม โดยแสดงให้เห็นว่าชาวสยามคือผู้ที่มีอารยธรรมอยู่แล้ว และชาวตะวันตกคือความเป็นอื่น ผู้เขียนได้แสดงให้เห็นถึงการยกย่องชาวสยามและลดทอนความสำคัญของชาวตะวันตกผ่านการบรรยายความนึกคิดและพฤติกรรมของตัวละคร โดยการบรรยายให้เห็นว่า แครธรินเป็น “คนนอก” ของสังคมสยาม และถูกตัดสินคุณค่าด้วยบรรทัดฐานของชาวสยาม

การนำเสนอภาพแทนชาวตะวันตกให้กลายเป็นคนนอกของสังคมสยามนี้เริ่มต้นเมื่อ แครรีน ตัดสินใจหย่าขาดจาก อาร์เธอร์ ลิลลีย์ และตกลงใจเป็นหม่อมของ หม่อมเจ้าวิชชุประภา การตัดสินใจดังกล่าวเป็นเสมือนการถอดสถานะ “มิสซิสลิลลีย์” ซึ่งเป็นสัญญาแสดงถึงการเป็นส่วนหนึ่งของ จักรวรรดิอังกฤษออกจาก แครรีน และจัดวางสถานะของ แครรีน ในสังคมสยามในฐานะ “หม่อมผิวดือก” ที่อาศัยอยู่ดำนักรื้อนแพ ซึ่งคำเรียกที่ชาวสยามใช้เรียกหญิงชาวตะวันตกนี้แสดงให้เห็นว่า แครรีน คือ ความแปลกประหลาดในสังคมของชาวสยาม และเป็นคนนอกที่ไม่สามารถกลมกลืนกับครอบครัวของสามีได้

ผู้เขียนบรรยายถึงภาพแทนของชาวตะวันตกที่เปลี่ยนแปลงไปจากหญิงสาวชาวอังกฤษที่มีสถานะเป็นครูผู้นำความรู้และวิทยาการสมัยใหม่มาสู่ชาวสยาม มาสู่ภรรยาของชายชาวสยามที่ไม่มีความสามารถในการดูแลสามี จนถูกตำหนิจาก หม่อมหยาด ซึ่งเป็นมารดาของ หม่อมเจ้าวิชชุประภา โดยปรากฏคำบรรยายที่แสดงให้เห็นว่าชาวสยามกำลังตัดสินและวิพากษ์วิจารณ์ชาวตะวันตกอย่าง แครรีน ด้วยวัฒนธรรมของชาวสยามว่า “ชั้นแต่จะนุ่งโจงกระเบนให้ผัวยังทำไม่เป็น ปล่อยให้เจ้าหวนเข้านอกออกในแพ จนถึงในห้องในหับ มีธรรมเนียมที่ไหน” (ว.วินิจฉัยกุล, 2552, น.319) คำตำหนิจาก หม่อมหยาดนี้แสดงให้เห็นว่า หญิงสาวชาวตะวันตกไม่มีคุณสมบัติเพียงพอที่จะเป็นภรรยาของหม่อมเจ้าหรือเจ้าชายของสยาม การบรรยายของ ว.วินิจฉัยกุล นี้ทำให้ภาพแทนของชาวตะวันตกในนวนิยายเรื่อง บุรพ พะ เปลี่ยนแปลงจากการเป็นเจ้าจักรวรรดิตะวันตกที่มีอำนาจ กลายเป็นภาพแทนของหญิงชาวตะวันตกที่ถูกลดทอนคุณค่าให้กลายเป็นผู้ที่ไม่มีความรู้ ไม่มีวัฒนธรรม และไม่คู่ควรกับชายชาวสยาม

ผู้เขียนยังกำหนดให้ แครรีน ยอมรับว่าตนเองเป็นคนนอกในสังคมสยาม และไม่มีทางที่จะกลมกลืนเข้ากับสังคมสยามได้อีกด้วย จากเหตุการณ์ที่ หม่อมเจ้าวิชชุประภา ต้องเดินทางไปประเทศอังกฤษกับคณะทูตของสยามเป็นเวลา 1 ปี โดยที่ แครรีน ไม่สามารถติดตามไปได้ เมื่อเดินทางกลับมาถึงสยาม หม่อมเจ้าวิชชุประภา ได้เสด็จไปกราบบิดามารดาและทักทายครอบครัวที่ตำหนักใหญ่ก่อนที่จะมาพบ แครรีน แม้ว่า แครรีน จะอยากพบกับ หม่อมเจ้าวิชชุประภา มาก แต่ แครรีน ก็ต้องเป็นฝ่ายรอให้สามีชาวสยามมาพบ เนื่องจากหญิงสาวไม่สามารถสื่อสารภาษาไทย ไม่สามารถนั่งพื้นกระดานหรือกราบแสดงความเคารพพ่อแม่ของสามีได้ ดังคำบรรยายที่ว่า “หญิงสาวก็รู้ดีว่า เธอไม่มีหน้าที่จะตามสามีขึ้นไปบนตำหนักเสด็จพ่อของเธอ” และ “ทำไม่ได้แม้แต่หมอบลงบนพื้นกระดาน อย่างจัสตินทำกับพ่อแม่ของเธอ ถ้าฉันนั่งลงบนเก้าอี้ ตำหนักก็ไม่มีเก้าอี้ฉันตัวเดียว แล้วพ่อแม่เขาก็ไม่มีวันยอมให้ฉันนั่ง

สูงกว่าเขาแน่ ๆ ” (ว.วินิจฉัยกุล, 2552, น.355) คำบรรยายข้างต้นเป็นการแสดงภาพแทนของชาวตะวันตกที่ไร้อำนาจ มีสถานะเป็นรองชาวสยาม และเป็น “คนนอก” ในครอบครัวของสามีชาวสยาม เนื่องจากหญิงสาวชาวตะวันตกไม่สามารถปฏิบัติตามวัฒนธรรมของชาวสยามได้

การบรรยายถึง แครรีน ว่าเป็นคนนอกในครอบครัวของชาวสยามนี้สร้างภาพแทนให้ชาวสยามเป็นผู้ที่มีอำนาจเหนือชาวตะวันตก กำหนดให้ชาวตะวันตกคือผู้หญิงที่มีความอ่อนแอ และไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ซึ่งการกำหนดในลักษณะข้างต้นเป็นการแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างตะวันออกและตะวันตกในลักษณะกลับหัวกลับหาง (นัทธนี ประสานนาม, 2556) โดยแสดงให้เห็นว่า ในพื้นที่ของสยามนั้นชาวสยามคือผู้ที่มีอำนาจขึ้นและออกคำสั่งต่อชาวตะวันตก

การแสดงให้เห็นว่าชาวตะวันตกคือ คนนอกของสังคมสยาม และมีคุณค่าน้อยกว่าชาวสยามของ ว. วินิจฉัยกุล นี้สอดคล้องกับแนวคิดอัสตงคณินย ที่มุ่งลดทอนคุณค่าของตะวันตกและหันมาเชิดชูวัฒนธรรมตะวันออกให้มากขึ้น ทั้งนี้ การแสดงภาพแทนชาวตะวันตกดังที่ปรากฏข้างต้นอาจสะท้อนให้เห็นถึงจุดมุ่งหมายของผู้เขียนที่ต้องการจะยกย่องให้ความสำคัญกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวสยาม

5.4 ชาวตะวันตกที่อยู่ผิดที่ผิดทาง

การเสนอภาพแทนชาวตะวันตกในนวนิยายเรื่อง บุรพา อีกประการหนึ่งก็คือ การแสดงให้เห็นว่า ชาวตะวันตกในสยามคือผู้ที่อยู่ผิดที่ผิดทาง และควรจะไปยังดินแดนตะวันตกที่ตนเองมาจากมา โดย ว. วินิจฉัยกุล ได้บรรยายถึงความผิดที่ผิดทางของชาวตะวันตกผ่าน แครรีน ว่า หญิงสาวมีรูปลักษณะที่ต่างไปจากชาวสยาม แครรีน จึงถูกชาวสยามจ้องมองอยู่เสมอ ดังคำบรรยายที่ว่า “สิ่งที่แปลกในสายตาพวกเขาคือผู้หญิงผิวขาวผมสีทองอย่างเธอต่างหาก ไม่ว่าเธอจะแจวไปทางไหน เด็ก ๆ ก็พากันอะอะเกรียวกราวซี้กันให้ดูเป็นเอิกเกริก แม้แต่พวกผู้ใหญ่เองก็พากันมองจนเหลียวหลัง” (ว. วินิจฉัยกุล, 2552, น.203) และ “พวกเขามองเธอเป็นตุ้มประหลาดอะไรสักอย่างหนึ่ง มีความแปลกใจและขบขันอยู่ในท่าที่” (ว. วินิจฉัยกุล, 2552, น.236) คำบรรยายข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความผิดที่ผิดทางของชาวตะวันตกในสังคมสยาม อีกทั้งการจ้องมองของชาวสยามที่มีต่อ แครรีน ยังเป็นการจ้องมองอย่างขบขันและไม่ได้เกรงกลัวตัวอำนาจของชาวตะวันตก ซึ่งการบรรยายถึง แครรีน ข้างต้นนี้ทำให้สถานะของ แครรีน ไม่ใช่เจ้าจักรวรรดิตะวันตกที่มีอำนาจอีกต่อไป แต่เป็นเพียง “ความแปลกประหลาด” และแตกต่างจากชาวสยามซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ ดังนั้น ชาวสยามจึงสามารถกระทำการยั่วล้อหรือแสดงท่าทีขบขันได้อย่างไม่ต้องเกรงกลัวหรือกังวล

นอกจากนี้ ว. วินิจฉัยกุล ยังแสดงถึงการโต้แย้งแนวคิดของชาวตะวันตกที่ว่า ชาวตะวันออกเป็นกลุ่มชนที่ป่าเถื่อนหรือล้าหลัง เนื่องจากการแต่งกายของชาวตะวันออกแตกต่างจากวัฒนธรรมของชาวตะวันตกอีกด้วย โดยผู้เขียนได้แสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรมการแต่งกายของชาวสยามเหมาะสำหรับการดำเนินชีวิตในสยามอยู่แล้ว แต่การแต่งกายของชาวตะวันตกต่างหากที่ไม่เหมาะกับวิถีชีวิตในสยาม การบรรยายถึงการแต่งกายของชาวตะวันตกและชาวสยามนี้ปรากฏในตอนที่ แครรีน ต้องเดินบนคันดินและสะพานไม้หมากเพื่อข้ามท้องร่องในสยาม หากแต่เครื่องแต่งกายและกระโปรงของ แครรีน รุ่มร่ามเกินไป จนหญิงสาวตระหนักได้ว่าเครื่องแต่งกายของตนไม่เหมาะกับการใช้ชีวิตในสยาม “เสื้อกระโปรงของเธอแม้เลือกตัวที่บางที่สุดก็ยังคงรุ่มร่ามเกะกะเกินไปเมื่อเทียบกับเสื้อฝ้ายน้อยชิ้นพันกายดูกะทัดรัดของชาวสยาม แครรีน เหน็บส่วนบนของกระโปรงไว้กับเอวอย่างทุลักทุเล ก่อนจะกลั่นใจค่อย ๆ ก้าวตามไปวางเท้าลงบนสะพานไม้หมาก” (ว. วินิจฉัยกุล, 2552, น.238) การบรรยายของผู้เขียนได้แสดงให้เห็นว่า กระโปรงที่สวยงามสอดคล้องกับวัฒนธรรมการแต่งกายในยุควิกตอเรียนของหญิงสาวชาวตะวันตก ซึ่งเคยเป็นเครื่องมือที่ตะวันตกใช้แสดงถึงความศิวิไลซ์ได้กลายเป็นส่วนเกินในการดำเนินชีวิตในสยาม อีกทั้งผู้เขียนยังได้เปรียบเทียบให้เห็นอีกว่า เสื้อผ้าและการนุ่งห่มของชาวสยาม ซึ่งชาวตะวันตกในยุคอาณานิคมเคยแสดงทัศนะว่าเป็นเสมือนการเปลือยและไม่มีวัฒนธรรมกลับเหมาะสมกับสภาพอากาศและวิถีชีวิตในสยามมากกว่า

การบรรยายเปรียบเทียบวัฒนธรรมการแต่งกายนี้ได้เน้นย้ำว่าชาวตะวันตกคือผู้ที่อยู่ผิดที่ผิดทางอีกครั้ง และการที่ชาวตะวันตกเคยตัดสินว่าชาวสยามล้าหลังนั้นเกิดจากการใช้บรรทัดฐานหรือมุมมองของชาวตะวันตกเอง โดยไม่ได้ทำความเข้าใจในตะวันออกอย่างแท้จริง ซึ่งการถ่ายทอดของผู้เขียนนี้แสดงถึงการหันกลับไปยกย่องวิถีวัฒนธรรมเดิมของตนเองตามแนวคิดอัสตงคตินิยม อีกทั้งยังเป็นการแสดงนัยความหมายว่า ตะวันออกมีวัฒนธรรมของตนเอง และตะวันออกคือดินแดนของชาวตะวันออกอีกด้วย

นอกจากการใช้รูปลักษณ์และวัฒนธรรมของชาวตะวันตกมาแสดงให้เห็นถึงการอยู่ผิดที่ผิดทางและไม่เหมาะกับบริบทสังคมสยามแล้ว ผู้เขียนยังได้บรรยายให้เห็นว่า แครรีน ตระหนักว่าตนเองเป็นผู้ที่ชาวสยามไม่ต้องการเช่นกัน ดังเหตุการณ์ที่ หม่อมหยาด มารดาของ หม่อมเจ้าวิษุประภา เห็นว่าชาวตะวันตกร่างกาย แครรีน ไม่สามารถควบคุมบ่าวไพร่ชาวสยามและเป็นแม่เรือนได้ จึงอยากให้ หม่อมเจ้าวิษุประภา อภิเษกกับ บัว หญิงสาวชาววังที่ได้รับการฝึกฝนตามธรรมเนียมวัฒนธรรมไทยมาเป็น

อย่างดี ทั้งนี้ การที่ หม่อมเจ้าวิษณุประภา จะอภิเษกกับ บัว และแต่งตั้ง บัว ให้เป็นหม่อมคนที่สองถือเป็นวัฒนธรรมที่พบเห็นได้ทั่วไปในสังคมสยามสมัยรัชกาลที่ 4 แต่ผิวดาริตประเพณีของคริสต์ศาสนิกชนอย่าง แครรีน แม้ว่า แครรีน จะคัดค้านเพียงใดก็ไม่สามารถหยุดการอภิเษกดังกล่าวได้ เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้ แครรีน ตระหนักว่าตนเองไม่เป็นที่ต้องการ และเริ่มคิดถึงการเดินทางกลับประเทศอังกฤษ และเหตุการณ์ดังกล่าวเน้นย้ำว่าชาวตะวันตกไร้อำนาจและกำลังอยู่ผิดที่ผิดทางอีกครั้ง

การสร้างตัวละครชาวตะวันตกให้อ่อนแอและไร้อำนาจนี้แตกต่างจากบันทึกการเดินทางหรือวรรณกรรมของชาวตะวันตกในยุคอาณานิคมในศตวรรษที่ 19 ซึ่งผู้เขียนชาวตะวันตกมักสร้างภาพแทนของชนชาติจักรวรรดิให้มีสถานะเหนือกว่าชนพื้นเมือง โดยเฉพาะการสร้างภาพแทนเจ้าจักรวรรดิชาวตะวันตกให้เป็นเพศชายที่มีพลัง มีอำนาจ และมักกำหนดให้ดินแดนอาณานิคมมีสถานะเป็นเพศหญิง บริสุทธิ์ ไร้เดียงสา ไม่มีอำนาจ และยอมจำนนต่ออำนาจและคำสั่งของเจ้าอาณานิคม แต่แนวทางที่ว. วินิจฉัยกุล นำเสนอในนวนิยายเรื่อง บุรพา เป็นการสร้างภาพแทนโดยกลับบทบาทให้เจ้าจักรวรรดิจากตะวันตกเป็นเพศหญิง เป็นผู้ที่อ่อนแอ และยอมจำนนด้วยการรับฟังคำสั่งของชาวตะวันออก อีกทั้งยังรู้สถานะว่าตนเองเป็นรองชาวสยามทั้งหมด แสดงให้เห็นถึงการกลับบทบาทและแสดงความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างตะวันออกและตะวันตกที่ต่างไปจากยุคอาณานิคม

การเน้นย้ำให้เห็นว่า ชาวตะวันตกให้เป็นผู้ที่อยู่อย่างผิดที่ผิดทางนั้นถูกกระทำอย่างต่อเนื่องผ่านตัวละคร แครรีน โดยผู้เขียนได้กำหนดโครงเรื่องให้ แครรีน อ่อนวอนต่อพระผู้เป็นเจ้าของตนเองเพื่อขอให้ตนเองได้กลับสู่ดินแดนตะวันตกที่ตนเองจากมา ดังข้อความที่ว่า

“ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า ขอประทานโอกาสให้ข้าพเจ้าได้ทำในสิ่งที่สมควรทำสักครั้งหนึ่ง หลังจากได้หลงผิดมานานแล้ว ขอประทานหนทางให้ลูกแกะที่หลงทางกลับไปสู่ฝูงแกะในทุ่งหญ้าแห่งเดิม”

(ว. วินิจฉัยกุล, 2552, น.449)

ผู้เขียนได้บรรยายถึง แครรีน ที่เปรียบเทียบกับตนเองว่าเป็น “ลูกแกะที่หลงทาง” เป็นผู้ที่ “หลงผิด” และอ่อนวอนขอกลับสู่ดินแดนตะวันตกที่หญิงสาวจากมา การบรรยายความรู้สึกของตัวละครที่เต็มไปด้วยความผิดหวังและโศกเศร้านี้เป็นการแสดงภาพแทนของชาวตะวันตกที่ตระหนักว่าสยามคือดินแดนของชาวสยาม แม้ว่าชาวตะวันตกจะมีความสนใจต่อชาวสยาม ตลอดจนคาดหวังจะเริ่มต้นชีวิต

ใหม่หรือเป็นส่วนหนึ่งของสังคมสยามมากเพียงใด หากแต่สยามไม่ใช่ดินแดนที่ชาวตะวันตกจะมีอำนาจครอบครองได้ ชาวตะวันตกที่เดินทางมาถึงสยามนั้นเป็นเพียงผู้ที่อยู่ผิดที่ผิดทาง และอยู่ในแผ่นดินของผู้อื่นโดยที่เจ้าของดินแดนไม่ต้องการ ซึ่งการบรรยายข้างต้นสอดคล้องกับแนวคิดอัสตงคตินิยมที่ให้ความสำคัญกับชาวพื้นเมืองเจ้าของดินแดนเดิม ก่อนที่ชาวตะวันตกจะเข้ามายึดครองในยุคอาณานิคม นอกจากนี้ การอ้อนวอนเพื่อขอกลับสู่ตะวันตกของ แครรีน ยังแสดงนัยความหมายให้เห็นว่า สยามหรือตะวันออกมีความเข้มแข็งทางด้านอารยธรรมที่ตะวันตกไม่สามารถเข้ามาก้าวร้าวหรือเปลี่ยนแปลงได้อีกด้วย

จึงอาจกล่าวได้ว่า การสร้างภาพแทนชาวตะวันตกในนวนิยายเรื่อง *บุรพา* เป็นภาพแทนของชาวตะวันตกตามแนวคิดอัสตงคตินิยม คือ มีการแสดงภาพแทนของนักเดินทางชาวตะวันตกที่มีโอกาสเดินทางมายังสยามด้วยความตื่นเต้น หากแต่ผู้เขียนได้แสดงให้เห็นว่า ชาวตะวันตกคือคนแปลกหน้าสำหรับชาวสยามและเป็นผู้ที่อยู่ผิดที่ผิดทาง การแสดงภาพแทนของชาวตะวันตกในนวนิยายเรื่อง *บุรพา* จึงแตกต่างจากภาพแทนของเจ้าจักรวรรดิที่เข้ามายึดครองตะวันออก แต่เป็นการแสดงภาพแทนของชาวตะวันตกที่อ่อนแอ ไร้อำนาจ ไม่มีพื้นที่ในตะวันออก และต้องเดินทางกลับสู่ตะวันตกด้วยความผิดหวังในท้ายที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง *การนำเสนอภาพแทนชาวตะวันตกในนวนิยายเรื่อง บุรพา* มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพแทนของชาวตะวันตกในนวนิยายเรื่อง *บุรพา* ซึ่งประพันธ์โดย ว. วนิจฉัยกุล โดยใช้แนวคิดเรื่องภาพแทน (Representation) ประกอบกับการศึกษาแนวคิดเรื่องอัสตงคตินิยม (Occidentalism) เป็นแนวทางในการศึกษา ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ภาพแทนชาวตะวันตก โดยพิจารณาการวางโครงเรื่อง เนื้อเรื่อง ตลอดจนการกำหนดบทบาทและความสัมพันธ์ของตัวละครชาวตะวันตกและชาวสยามจากบทบรรยายและบทสนทนาที่ผู้เขียนชาวไทยถ่ายทอดในนวนิยาย โดยสรุปผลการศึกษาได้ ดังนี้

ว. วนิจฉัยกุล ผู้เขียนนวนิยายเรื่อง *บุรพา* ได้นำเสนอภาพตัวละครชาวตะวันตกที่ต้องเดินทางมายังสยาม โดยบรรยายทัศนעותการเดินทางมายังสยามว่าเป็นเสมือนการผจญภัยในดินแดนห่างไกลที่แทบไม่มีใครรู้จักมาก่อน อีกทั้งยังบรรยายว่าตัวละครรู้สึกประหลาดใจกับผู้คน วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชาวสยาม การเริ่มเรื่องในลักษณะดังกล่าวคล้ายคลึงกับการสร้างภาพแทนชาวตะวันตกตามแนวคิดแบบบุรพคตินิยมที่มักกล่าวถึงการเดินทางมายังตะวันออกเปรียบเสมือนการผจญภัยในดินแดนแปลกประหลาด (Said, 1994, p.1) หรือดินแดนลึกลับที่น่าสำรวจค้นหา (Said, 1994, p.51) อย่างไรก็ตาม

ว. วินิจฉัยกุล ได้แสดงเหตุผลที่ชาวตะวันตกออกเดินทางว่า เนื่องจากต้องการหลีกเลี่ยงหนีไปจากสังคมที่น่าเบื่อหน่ายในตะวันตก การระบุว่าตะวันตกเป็นความเบื่อหน่ายนี้เป็นเสมือนการลดคุณค่าและความสำคัญของดินแดนตะวันตกลง และสร้างคุณค่าให้ดินแดนตะวันออกดูน่าสนใจมากขึ้น

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังได้แสดงให้เห็นว่า สยามมีวัฒนธรรมของตนเอง และกำหนดให้ชาวตะวันตกมีสถานะเป็น “คนอื่น” ที่มีความแตกต่างทั้งรูปลักษณ์ วัฒนธรรม และความคิด และไม่สามารถที่จะกลมกลืนกับชาวสยามได้ ซึ่งการบรรยายดังกล่าวได้สร้างภาพแทนในชาวตะวันตกที่มีความเป็นอื่น ไม่มีอำนาจในสังคมสยาม อยู่ผิดที่ผิดทาง และไม่สามารถที่จะกลมกลืนกับชาวสยามได้

การสร้างภาพแทนของชาวตะวันตกของ ว. วินิจฉัยกุล ซึ่งเป็นนักเขียนชาวไทยจึงมีลักษณะคล้ายคลึงกับการถ่ายทอดภาพแทนชาวตะวันตกตามแนวคิดอัสตงคตนิยม (Occidentalism) ซึ่งเป็นการนำเสนอภาพแทนชาวตะวันตกโดยผู้ที่ไม่ใช่ชาวตะวันตก โดยมุ่งเน้นการปฏิเสธหรือการต่อต้านตะวันตก และกลับไปค้นหาพิธีกรรมที่ดี และยุครุ่งเรืองของตะวันออก ตลอดจนให้ความสำคัญต่อระบบศีลธรรม จิตวิญญาณ วัฒนธรรมของตะวันออก (Hassan Hanafi, 1991, cited in Jamal Malik, 2012, p.125) ซึ่ง ว. วินิจฉัยกุล ได้สะท้อนให้เห็นจากการนำเสนอภาพแทนชาวตะวันตกที่มีความเป็นอื่น อ่อนแอ ไร้อำนาจ และอยู่ผิดที่ผิดทาง การแสดงภาพแทนของชาวตะวันตกในนวนิยายเรื่อง บุรพา ถือเป็นการลดคุณค่าและความสำคัญของตะวันตก และยกย่องคุณค่า วัฒนธรรม และอำนาจของชาวสยามขึ้นเหนือชาวตะวันตก จนเกิดเป็นภาพแทนของชาวตะวันตกในยุคล่าอาณานิคมที่ต่างไปจากภาพแทนที่ชาวตะวันตกสร้างขึ้น

ภาพแทนชาวตะวันตกที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง บุรพา จึงเป็นกลวิธีที่ ว. วินิจฉัยกุล สร้างขึ้นเพื่อถ่ายทอดสำนึกของนักเขียนชาวไทยที่ภูมิใจในชาติของตนมากกว่าการสร้างตัวละครเจ้าจักรวรรดิจากตะวันตกที่สมจริงหรือตรงตามช่วงเวลาและบริบทสังคมในอดีต

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา ภาพแทนชาวตะวันตกในนวนิยายเรื่อง บุรพา ผู้วิจัยพบว่า มโนทัศน์ของผู้เขียนชาวไทยมีผลต่อการสร้างตัวละครและภาพแทนชาวตะวันตกในนวนิยาย อย่างไรก็ตาม มโนทัศน์ที่ปรากฏเป็นมโนทัศน์จากนักเขียนชาวไทยเพียงด้านเดียว ดังนั้น การศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับความคิดของนักเขียนชาวตะวันตกในยุคปัจจุบันที่มีต่อการล่าอาณานิคม หรือการศึกษาวรรณกรรมเกี่ยวกับร่องรอยและบาดแผลจากยุคอาณานิคมอาจทำให้เราเห็นถึงทัศนะของกลุ่มชนที่มีต่อยุคอาณานิคมในมิติที่หลากหลายมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2559). *ประวัติศาสตร์การเมืองไทยประเทศไทย พ.ศ. 2475- 2500*.

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

ตรีศิลป์ บุญขจร. (2546). ทฤษฎีวรรณคดีวิจารณ์แนวโพลีโคโลเนียล: ความเป็นมา ลักษณะเด่นและแนวโน้ม. ใน เอกสารประกอบการประชุมระดับชาติ *วรรณกรรมโพลีโคโลเนียลนานาชาติ*. 25-26 มิถุนายน 2546 ณ ห้องประชุม 105 อาคารมหาจุฬาลงกรณ์. (สำเนา)

ธงรบ รื่นบรรเทิง. (2560). นิราศลอนดอน: การสร้างวาทกรรมอสังคตนิยมยุคสยามใหม่. ใน นัทธนัย ประสานนาม. (บ.ก.), *เล่าเรื่องเรื่องเล่า. การประชุมวิชาการระดับชาติ เล่าเรื่องเรื่องเล่า เพื่อเชิดชูเกียรติ รองศาสตราจารย์ ดร.สรณัฐ ไตลังคะ ในวาระเกษียณอายุ*. (น. 84-100). คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นัทธนัย ประสานนาม. (2556ก). “การฟื้นฟูประวัติศาสตร์และเกียรติภูมิของชาติ: ทวิภพ ในฐานะภาพยนตร์ไทยแนวโต้กลับอาณานิคม”. *นิยายแห่งนิยาม: เรื่องเล่าสมัยใหม่ในปริทัศน์การเมืองวัฒนธรรม*. (น. 202 – 252). โครงการสร้างสรรค์และพัฒนาเอกสารวิชาการทางวรรณคดี ภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นัทธนัย ประสานนาม. (2556ข). “เรื่องเล่านักเดินทาง ภาพแทน และดินแดนเอ็กโซติก: การประกอบสร้าง “ไทย” ในหนังสือ Lonely Planet”. *นิยายแห่งนิยาม: เรื่องเล่าสมัยใหม่ในปริทัศน์การเมืองวัฒนธรรม*. (น.164 – 201). โครงการสร้างสรรค์และพัฒนาเอกสารวิชาการทางวรรณคดี ภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- นพพร ประชากุล. (2552). *ยกอักษรร ย้อนความคิด เล่ม 2 เล่ม 2 ว่าด้วยสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*. อ่านและวิภาษา.
- แพรว จิตติพลังศรี. (2558). *ลัทธิบุรพานิยมในวรรณกรรมแปลของไทย: กรณีศึกษาเรื่องเล่านางแอนนา เลียวโนเวนส์*. http://elibrary.trf.or.th/project_content.asp?PJID=MRG5580230
- ว. วินิจฉัยกุล.(นามแฝง). (2552). *บุรพา*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). ทรีบีส์.
- สุรเดช โชติอุดมพันธ์. (2548). *วาทกรรม ภาพแทน และอัตลักษณ์ วรรณคดีศึกษาในบริบทสังคมและวัฒนธรรม 2*. <http://www.phd-lit.arts.chula.ac.th/Download/discourse.pdf>
- สุรเดช โชติอุดมพันธ์. (2559). *ทฤษฎีวรรณคดีวิจารณ์ตะวันตกในคริสต์ศตวรรษที่ 20*. สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Carrier, J. G. (1995). *Occidentalism: images of the West*. Clarendon Press; Oxford University Press.
- Hall, S. (1997). The Work of Representation. In S. Hall (Eds.), *Representation: Cultural representations and signifying*. Sage Publications, Inc; Open University Press.
- Jouhki, J., & Pennanen, H.-R. (2016). The Imagined West: Exploring Occidentalism. *Suomen Antropologi: Journal of the Finnish Anthropological Society*, 41(2), 1–10. <https://journal.fi/suomenantropologi/article/view/59639>
- Malik, J. (2012). Orientalism and Occidentalism: The Case of Earl of Gleichen. *Islamic Studies*, 51(2), 119–137. <http://www.jstor.org/stable/23643956>
- Said, E. W. (1994). *Orientalism 25th anniversary edition. With a new preface by the author*. Vintage Books.